JAN BALABÁN

MOŽNÁ ŽE ODCHÁZÍME

MAGNESIA LITERA
KNIHA DESETILETÍ

HOST

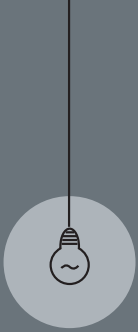

MOŽNÁ ŽE ODCHÁZÍME

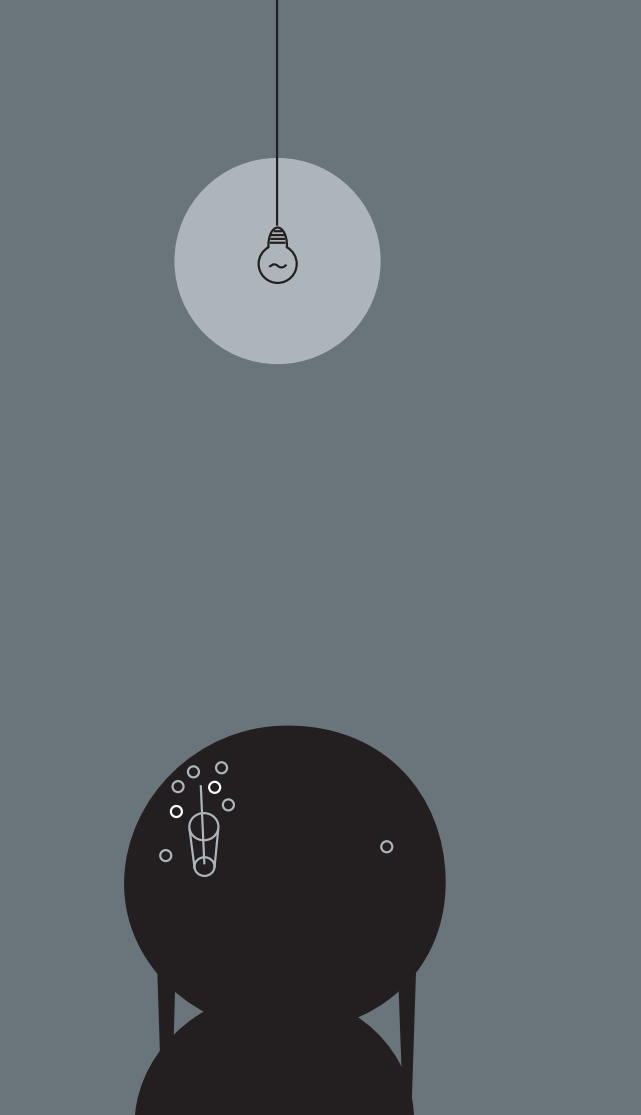

JAN BALABÁN
MOŽNÁ ŽE ODCHÁZÍME

Brno 2012

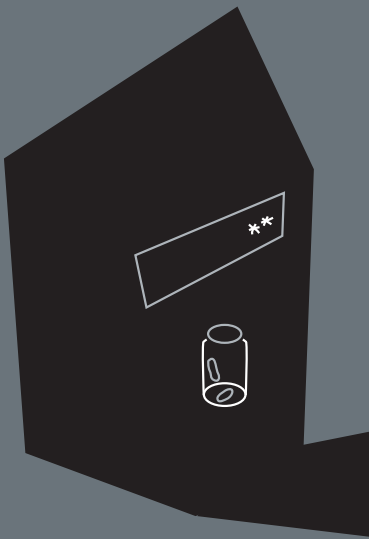

© Jan Balabán, dědicové, 2004, 2011
© Host — vydavatelství, s. r. o.,
2011, 2012 (elektronické vydání)
Illustrations © Martin Pecina, 2011
ISBN 978-80-7294-717-1 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7294-718-8 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7294-719-5 (Formát PDF pro čtečky)
ISBN 978-80-7294-720-1 (Formát MobiPocket)

Je čas hledat i čas ztrácet.
Kazatel 3,6

Ach vy večerky, nonstopy, zastavárny a herny! Ach vy! Všechny by vás měli zavřít bílí fašisté. A tím nemyslím fašisty bílé pleti, ale fašisty v bílém, třeba i pleti tmavé, fašisty anděly, lékaře, sestry a bratry v bílých pláštích s bílými opasky a s bílými pouty. Kdy už je někdo zvolí do čela státu a oni nás zachrání z té špíny, z toho kalu, když se brodíme ze zastavárny do nonstopu? Kde spíte, blaničtí rytíři, když my jsme tu vydáni napospas otevřeným krámům té lichvářské chamradi?

Kdysi za komunistů se dalo pít jen do desíti, maximálně do půlnoci, a láhve kupovat jen do devíti, a to snad jen na dvou místech ve městě. Proto jsem si pořídil svou záchrannou lampu. Krásnou desítilitrovou láhev se zabroušeným uzávěrem. A můj bratr, ten velký a silný člověk, který mě vždycky učil věci, jež mě ničily a jemu nemohly uškodit, můj bratr mi ji pomohl naplnit deseti tisíci gramy stoprocentního lihu.

Můj bratr, provozní inženýr v továrně na parfémy, měl čistého lihu, kolik chtěl, a přece se mu nikdy nezakousl do jater. Míchal skvělé koktejly z trestí a sváděl na ně laborantky, autem si je odvážel na chatu a pak mi vyprávěl o jejich pevném stisku, o jejich hrotech a šikovných rtech. Zatímco já jsem vždycky zůstal ležet s hlavou na

stole, ještě dřív než začala zábava. A potom ty dlouhé noci k nepřežití, kdy jsem vibroval u zavřených dveří obchodů a stánků a na nádraží až do rána bez jediného záblesku byť i té nejšizenější kořalky. Bez hltu, bez dechu, v noci temné jako hrob. Právě proto mi můj bratr obstaral lucernu, jejíž světlo mi vydrží až do konce i té nejdelší noci.

Polomrtvý námahou jsem ji vyzvedl na skříň ve svém ubohém pokoji. Postavil jsem ji na oltář a vysílený jsem padl do rozházené postele a odtud jsem ji sledoval v jistotě, že už nikdy nebudu sám se svou husí kůží; a zrovna tehdy přišla svoboda a dveře krámů a zastaváren se otevřely, aby se už nikdy nezavřely.

Moje oltářní svátost v tu chvíli jako by ztratila svou cenu. Nikdy jsem na ni nesáhl. Vždycky jsem si koupil nějakou krabici, nebo placatici, nebo plastikovou nádobu s čímsi řidším a kalnějším. Vždycky jsem se dochlastal do spánku nějakým pozemským patokem. Nemohl jsem pohlédnout do jasu průzračného, ničím nezkaleného světla. Uhýbal jsem pohledem a nechal jsem na lampu padat prach.

„Času je dost.“ Sírově žluté číslice na budíku ukazovaly čtyři deset. „Času je dost!“

Emil se konejšil představou, že ještě nejméně tři hodiny nebude muset vstát, nebude se muset ani pohnout. Okraj tohoto výhledu se však kalil pomyšlením, že už za dvě hodiny to začne. Přijdou zvuky ulice. Nákladní automobily začnou vyjíždět ze skladů. Tramvaje se rozjedou jako dětské vláčky, když připojíš baterii. Popeláři začnou lomozit pod okny. Přijdou zvuky domu. Za zdmi se začnou hýbat lidé, splachovat záchody, hučet voda v koupelnách. Kroky na schodech. Ach. Přitáhl si přikrývku pod bradu.

Přijdou zvuky bytu. Pes škrábe na dveře, chce venčit. Vržou dětské postele, nehybná žena na vedlejší matraci se pohne… Nepohne! V důvěře po ní sáhl; nebyla tam.

To se mu stávalo. Zapomínal, kde a jak to s ním je. Ne, to není věc zapomínání, naopak intenzivního vzpomínání. Znaky jsou příliš hluboko vryté do ochablé struktury paměti a ožívají, ač byly dávno zbaveny adres. Vyvolávají se samy a Emil, ač nechce, vzpomíná na svou rodinu bez adresy, a přitom si chce vzpomenout adresně na včerejší večer, jak to přišlo, že tu zase leží jak studená ryba na pekáči. Je to luštění hrozně otravné křížovky, jejíž tajenku už zná, a měl by teď, jen tak pro pořádek, doplnit všechny ty vodorovné a svislé, aby to i tak dávalo smysl.

Nesmysl! Před tím se musí zachránit, a zachránit ho může jedině sen. Času je dost. Vnutím si ho. Vnutím se do něj, jsem přece dramatik, režisér obrazů. Já jsem továrna na sny.

Rozjíždím svůj starý vůz. Jediné auto, kterému věřím. Je docela nevzhledné. Lak už zmizel pod záplatami základní barvy. Vevnitř je všechno vetché a prosezené, ale gumy, gumy mají hluboký vzorek a podvozek je ošetřen asfaltovým nátěrem, všechny čepy a závěsy pokryté vazelínou. Je to nutné. V tomto agresivním prostředí je třeba překrýt mřížku chladiče mastným pergamenem a konzervovat všechny obnažené části před solí obsaženou ve vzduchu. Můj vůz nikdy nerozežere rez.

Světla poslední osady se zmenšují ve zpětném zrcátku. Projíždím temným jedlovým lesem. Při pohledu vzhůru vidím pruh indigově modrého nebe s černým zubatým okrajem vrcholů konifer. Vyjíždím na vrchol lesa, kde se jedle snižují a poklekají v zakrslé křoví bité větrem od

moře. Dál už mys pokračuje jen kamenitým hřbetem a na jeho konci strmí nad temnou pohyblivou masou moře věž majáku a na ní září jasným světlem lampa, o kterou pečuji.

Zastavím u věže. Vystoupím z vozu, plíce nemohou pojmout ostré poryvy větru. V zádveří garáže si zapálím cigaretu. Zavezu auto dovnitř a přikryji je voskovanou plachtou. Tahám se s větrem o křídla dveří. Konečně zašoupnu zástrčku. Podívám se na hodinky, je čtyři deset. Času je dost. Ve větru slyším pracovat mechanismus věže. Dojdu až ke kamenné zídce na konci útesu. Na hřbetech černých vln se ukazuje šedá plíseň nedalekého úsvitu. Konce vln dorážejí na křídový útes a syčí, jako by nebyl z vápence, ale z nehašeného vápna. Leptají útes, kterého neubývá.

Zvedám pohled a nalézám světlo majáku na protější straně. Jenom si představím domky spící jako stádečko ovcí schoulených na noc, od nich běží do moře dlouhé předlouhé betonové molo a na jeho konci pruhovaný ocelový komín druhé věže s lampou na vrcholu. Když lodivod dostane naše dvě světla do zákrytu, povede svůj kýl bezpečně nad skalami až na dohled třetího majáku na mysu skrytém za bokem hory.

Je jasná noc, netřeba spouštět mlhovou sirénu, která by nad mým útulným bytem v patě věže naříkala jako zraněné zvíře uvízlé na útesech. Dnes mohu klidně sedět u hrnku s čajem a čekat na přílet prvních ptáků jako každý den. Proto tu jsem, abych klidně při silném oslazeném čaji vyhlížel na moře a pozoroval ptáky. Píšu o nich knihu. Na ptačích hnízdištích trávím už desátý rok. Desátý rok udržuji svou lampu plnou a píšu dopisy ženě, která se také zabývá mořskými ptáky. Je krásná jako alka, jako terej a její dopisy se skládají jako křídla albatrosa.

Ráno za odlivu sestupuji na pláž. Nebe se zatáhlo. Z vysokého mraku drobně prší na písek ubitý vlnami v rovnou desku. Na vlnách se objevuje člun, rychlý moderní motorový člun. Je na něm jediná postava, muž, námořník. Nikdy jsem ho neviděl a taky ho nikdy neuvidím, protože tady žádný člun nemůže přistát, jen ztroskotat. Marně máváš a křičíš, marně dáváš znamení, k mému břehu nemůžeš. Z téhle strany ke mně nemůže nikdo, jen ptáci.

Emil se probudil podruhé. Vstal z postele, otevřel okno a postavil na kávu. V koupelně na sebe pustil proud horké vody, aby spláchl pot ze snů. Potom s kávou a v čisté košili zavolal přítelkyni do práce.

„Jakou jsi měla službu?“

„Ale, moc jsem se nevyspala. Přivezli nám akutní případ.“

„V kolik?“

„Něco po čtvrté.“

„To je zajímavé.“

„Co je na tom, prosím tě, zajímavého?“

„Ale nic. Zemřel?“

„Ne, zatím ne. Leží na intenzivní péči.“

Cestou do práce se stavil v obchodě na rohu. Bylo tam otevřeno celou noc. Prodavačky toho měly po ránu tak akorát dost. Dva otrapové naráželi na pult a skládali do velké ušmudlané tašky krabice levného vína.

„Ještě jedno. Ještě nám to vyjde na jedno,“ brumlal jeden z nich, který vypadal jako starší bratr toho druhého, a rozhrnoval po pultu poslední drobné. Oba sotva stáli na nohou. Emil čekal, až na něj přijde řada, díval se na ně a říkal si: To je málo, to je hrozně málo, hoši! A myslel na průzračných deset tisíc gramů.

DIANA

Hans zaparkoval na návsi pod farou. Veliké stavení vyhlíželo mezi zelenými korunami jako známá, bledá, mírně zrůžovělá tvář. Takto může omítka vyrudnout jen v kraji, kde se nepráší, ani se z nebe nesnášejí deště plné špíny a kyselin. V kraji, kde se okna myjí jen před svátky, a to spíš pro ten svátek než ze skutečné potřeby. Zabouchl dveře auta a štítivě se dotkl předního skla polepeného mrtvým hmyzem. Zesílil dotyk, až nehet ukazováku zbělel, a napsal do toho krvavého sajrajtu mimo dosah stěračů svislou čárku. Mohlo to být „i" nebo základ některého z dalších písmen. Všechno se vlastně počíná ze svislé čárky, i ta písmena, která vertikálu neobsahují, jsou k ní alespoň souměrná. Zanechal písmen a vyrazil k domu, ve kterém kdysi bydlel jeho děd farář. V dětství se mu vždycky líbilo, jak dům přívětivě vyhlíží do kraje, dnes ovšem byl tento pohled z hlubokých oken bez záclon spíš tragický, temný jako oči pomatenců.

Pod stromy před vchodem do domu bylo živo. Stálo tu veliké nákladní auto. Nějaké volvo nebo mercedes. Ve skutečnosti to byl mercedes, ale Hans měl od první chvíle potřebu tvrdit, že je to volvo, a tak při tom zůstal. Mladý farář s několika pomocníky nakládali do vozu nábytek a celou domácnost i s počítači, televizory a další elektronikou